

RESSENYA A KATHERINE WALKER-MEIKLE, *MEDIEVAL CATS*, LONDRES, THE BRITISH LIBRARY, 2011, 89 pp. ISBN 978-0-7123-5818-7; i KATHERINE WALKER-MEIKLE, *MEDIEVAL PETS*, WOODBRIDGE, BOYDELL AND BREWER, 2012, 200 pp. ISBN: 978-1-84383-758-9

REVIEW TO KATHERINE WALKER-MEIKLE, *MEDIEVAL CATS*, LONDRES, THE BRITISH LIBRARY, 2011, 89 pp. ISBN 978-0-7123-5818-7; & KATHERINE WALKER-MEIKLE, *MEDIEVAL PETS*, WOODBRIDGE, BOYDELL AND BREWER, 2012, 200 pp. ISBN: 978-1-84383-758-9

VICENT BAYDAL SALA
vicentbaydal@gmail.com

Corpus Christi College, University of Oxford

Els estudis històrics, especialment en l'àmbit anglosaxó, estan prestant en els darrers anys una particular atenció a les relacions entre els humans i els animals. Una bona prova d'això és la recent publicació dels dos primers llibres de la investigadora de la University of York Kathleen Walker-Meikle, d'una banda, sobre els gats en concret, i, d'una altra banda, sobre els animals de companyia en general, durant l'edat mitjana europea. Aquest fet, a més a més, enllaça els interessos dels autors acadèmics amb els del gran públic, puix, no debades, les mascotes són en molts casos els únics animals amb els quals tenim contacte quotidià en l'actual societat occidental. En aquest sentit, les dues obres de la historiadora britànica són accessibles per a tothom, atès el seu llenguatge clar i el seu format especialment destinat a garantir una lectura fàcil i amena.

Ressenya a Katherine Walker-Meikle, *Medieval cats*, Londres, The British Library, 2011; i Katherine Walker-Meikle, *Medieval pets*, Woodbridge, Boydell and Brewer, 2012

En particular, *Medieval cats* (2011) és clarament un llibre de divulgació, una espècie de miscel·lània de poques pàgines, lletres grans i sense notes, en què cadascun dels fulls està il·lustrat amb una bella imatge a color extreta de representacions de l'època i ofereix una nota puntual, sense cap ordre concret, sobre el paper dels gats en la societat medieval: com a animals simbòlics (la descripció en bestiaris, la visió teològica, l'aparició en la literatura, l'associació a l'heretgia, la màgia, el dimoni i la mort), com a animals salvatges dels que se'n feia un ús utilitari (la venda de les pells, els sacrificis en rituals, la pràctica col·lectiva de la crueltat, els usos medicinals), o com a animals de companyia (el nom, el valor econòmic, els propietaris, l'alimentació, els espais d'habitació, l'aparició en jaciments arqueològics). Tot plegat, doncs, es tracta d'un llibre pensat per a tots els públics, amb l'objectiu de donar a conèixer nombrosos i interessants aspectes de la relació entre els gats i els humans durant l'edat mitjana.

Medieval pets (2012), en canvi, sí que es presenta com una investigació historiogràfica a l'ús, però també editada per a facilitar-ne la lectura. Així, les 120 primeres pàgines presenten el text de la recerca de forma seguida, amb l'acompanyament de 20 imatges en blanc i negre, mentre que les vora 80 pàgines darreres estan reservades per a l'aparell historiogràfic, és a dir, totes les notes, les referències bibliogràfiques i els índexs, a banda d'unes quantes il·lustracions més, en aquest cas a color. Quant al text, es presenten 6 capítols diferents d'extensió breu, d'unes 15 o 20 pàgines subdividides en nombroses seccions, que tracten d'abastir per primera vegada de forma monogràfica i especialitzada la qüestió de les mascotes dins de la societat medieval. En concret, es toquen pràcticament tots els aspectes sobre el manteniment dels animals de companyia, des de l'adquisició fins a l'alimentació, la funció, els accessoris o les reaccions a la mort, a partir de l'estudi de cròniques, epístoles, sermons, poemes, documentació seriada, jaciments i iconografia de diverses parts de l'Europa occidental –predominantment de les Illes Britàniques, França, Flandes, les terres germàniques, Castella i el nord d'Itàlia– entre els segles XII i XVI.

En aquest sentit, el primer que cal destacar és que en aquella època ni tan sols existia el concepte genèric de mascota com a tal, ja que els animals eren simplement identificats pel terme que definia la seua espècie concreta: gos, gat, conill, etc. Segons apunta Walker-Meikle la paraula *pet* en anglès –possiblement procedent del francès *petit*– no aparegué fins al mateix segle XVI, un fet encara molt més tardà, podem afegir, en el cas dels mots *mascotte* i *mascota* en francès, castellà i català, que no són sinó creacions de finals del segle XIX, introduïdes en el llenguatge pel provençal Frédéric Mistral. En tot cas, per tal d'abordar la seua recerca, la investigadora defineix les mascotes medievals com tots aquells animals que eren mantinguts pels humans amb la finalitat principal de procurar-los companyia, de manera que, per exemple, els cavalls o les aus de falconeria no ho serien, en tant que la seua funció primordial era una altra durant l'edat mitjana. I és per això que molts dels casos documentats es corresponen amb dones, clergues i estudiants, que, en romandre solitaris durant llargues estones a casa, agraïen la companyia dels animals domèstics.

Les espècies més comunes per a exercir com a mascotes eren: els gossos (especialment els menuts), dels quals es valorava la seua enorme fidelitat; els gats, emprats també com a caçadors de ratolins i que, altrament, tenien connotacions simbòliques associades al diable; els micos, que eren mantinguts com a senyal d'estatus entre els més rics; els esquirois i els furons, domesticats i lligats amb collars i corretges; els conills, especialment en els monestirs femenins; i, finalment, els ocells mantinguts en gàbies, des de tords fins a merles, passant per rossinyols, cotorres o, més estranyament, lloros. Tots ells solien rebre un nom propi com en l'actualitat, ja fossen extrets de noms comuns de persona (Mag, Gyb, Robin, Pierre, Tibert, Alice), relacionats amb històries i romanços (Artús, Venus, Fortuna) o amb les característiques dels propis animals (Whitefoot, Dyamant, Sattin, Bellina, Gris). I ja en època medieval existien crítiques recurrents a aquelles famílies que cuidaven excessivament les seues mascotes, en contrast amb la misèria en la qual vivien moltes persones (el cas millor conegut d'aquesta mena de reprovació, però, és molt posterior: la "gran matança de gats" que tingué lloc a París en la dècada de 1730, abordada per Robert Darnton en una monografia sobre diversos episodis d'història cultural francesa).

Pel que fa a la seua adquisició, l'intercanvi de mascotes era un símbol d'estatus entre els més rics: les corts reials europees, asiàtiques i africanes es regalaven recíprocament lloros, micos, gossos i tot tipus d'animals. En qualsevol cas, també es podien trobar mercaders especialitzats en la venda de mascotes en les grans ciutats, com els venedors d'ocells que hi havia al portal de Saint-Geneviève la Petite de París o els que portaven gats exòtics de l'Orient Mitjà. I una vegada obtinguts, suposem que també per circulació entre familiars i coneguts, encara que aquesta siga difícilment documentable, calia tenir cura d'ells. Un cas a través del qual l'autora il·lustra la manera de cuidar els animals domèstics és el del conegut escriptor Petrarca, que visqué a soles amb els gossos durant diferents èpoques de la seua vida: corrien per les cases o el camp, i nadaven en estanys o basses d'aigua, alhora que li feien companyia, el protegien i li mostraven afecte constant. Ell els nodria amb pa i aigua, els aliments més comuns, a banda de la llet, especialment per als gats, així com les llavors per als ocells, o les pomes i les nous per als micos. Del que no hi ha constància, en tot cas, és de cap mena de tractament veterinari específic en la cura de les mascotes.

Quant a l'hàbitat, els animals de companyia solien desenvolupar la seua vida de portes cap a dins, tant en els menjadors com en els dormitoris, on apareixen freqüentment en la iconografia, fins i tot dormint en el mateix llit que els amos. En qualsevol cas, aquells que podien fer-ho també els acompanyaven en l'exterior, especialment en el cas dels gossos, que en ocasions apareixen com a companys de viatge. En els monestirs, convents i abadies les mascotes estaven generalment prohibides, ja que les autoritats eclesiàstiques no veien amb bons ulls la seua presència en espai sagrat, però, així i tot, els casos documentats, especialment entre els ordes femenins, són molts, incloent gossos menuts, conills, ocells i esquirois. Resulta destacable, doncs, la dualitat eclesiàstica en la percepció dels animals: mentre que teològicament es definien com a mancats d'ànima, quotidianament els de companyia eren tractats amb una dimensió quasi humana. El mateix passava en els ambients universitaris -llavors també eclesiàstics-, on, malgrat les prohibicions, era usual la

Ressenya a Katherine Walker-Meikle, *Medieval cats*, Londres, The British Library, 2011; i Katherine Walker-Meikle, *Medieval pets*, Woodbridge, Boydell and Brewer, 2012

presència d'animals domèstics en les residències d'estudiants. La seua freqüència en la vida medieval queda també reflectida en la iconografia i la literatura, atès que apareixen en sepulcres, segells, anells, retrats, llibres d'hores, romanços, elegies, etc.

En conclusió, encara que els llibres de Kathleen Walker-Meikle no aprofundeixen en l'anàlisi de la funció antropològica de les mascotes –més enllà de considerar-les animals de companyia–, sí que testimonien a bastament la seua utilització i apleguen per primera vegada en una mateixa publicació un gran nombre de documents relacionats amb elles. El seu paper era similar a l'actual, encara que no rebien tanta atenció com avui en dia i la gamma d'espècies utilitzades era més curta (no es cuidaven hàsters, tortugues, peixos o rèptils, per exemple). D'una altra banda, aquest interès iniciàtic de l'autora esmentada per la relació entre humans i animals l'ha duta a engegar un nou projecte, *The medical category 'Bites and Punctures' in Latin medical literature in the 13th and 14th centuries*, en què estudiarà les reaccions i experimentacions realitzades en plena revolució mèdica medieval per tal de fer front a les mossegades i picadures de tot tipus d'animals. La fita per a l'estudi de les mascotes, però, ja l'ha posada i esperem que en un futur continuen les noves aportacions, locals i generals, en aquest camp de la recerca historiogràfica.

DATA PRESENTACIÓ: 1/05/2013 · ACCEPTACIÓ: 20/05/2013 · PUBLICACIÓ: 16/06/2013

SCRIPTA, *Revista internacional de literatura i cultura medieval i moderna*, núm. 1 / juny 2013 / pp. 382-385
ISSN: 2340-4841 · doi:10.7203/SCRIPTA.1.2596